

# חולין קו

משה שווערד

## 1. ספר ברכי יוסף על או"ח - סימן קפא

הזוהו הוית להרב ז"ל בחידושי הלכות עמ"ש רש"י האכילו בשר חזיר, שהיה חנוני ישראל וכו' וכשהנכרי בא מאכילו נבלות והלך יהודי וכו' והאכילו בשר חזיר. שכתב וז"ל, פתח בנבילות וסיים בחזיר, דקדק לפרש כן משום דאסור לישראל לעשות סחורה בנבילות וטריפות ובכל דבר טמא אם לא נזדמן לו וכו', עכ"ל. ומדברי הרב מוכח דסבר דאם נזדמנו נבילות וטריפות מותר לעשות מהם תבשיל ולמוכרם, שהרי כתב דרש"י דקדק ופתח בנבילות משום דאסור להסתחר בדבר איסור אם לא שנזדמן לו, ומה שהורגלו העכו"ם לבא לחנותו לא היה על בשר חזיר שודאי לא היה מצוי לו, אלא בשר נבילות וטריפות שאפשר שהיה מצוי לו מבהמותיו, אלא שאז נזדמן לו בשר חזיר. ולכאורה נראה דאף אם נזדמנו לו נבילות וטריפות מבהמותיו אסור לעשות מהם תבשילים ולהסתחר בהם להאכיל עכו"ם. וכיוצא בזה כתב הרשב"ץ בתשו' ח"ג סי' רצ"ב שאם מוצא קונים שיקנו הטריפות ומולחם להרויח אסור, שזו סחורה לכתחילה. וסיים וז"ל, והדבר פשוט שאם מצא קונה ואפילו בזול הרבה הוא עובר על דברי תורה אם אינו מוכרה מיד, עכ"ל. ומרן בב"י י"ד סי' קי"ז הביא מהמרדכי (פסחם ס' תקמד) בשם ראבי"ה דמותר לעשות סחורה בדבר טמא וראיה מדאמרינן מים ראשונים האכילו בשר חזיר. וכתב מרן דאינה ראיה דאיכא למימר ישראל

רשע היה. ועוד דאיתא במדרש דבימי הרשע היה ובפרהסיא היו מחזיקים עצמם לעכו"ם, עכ"ל. ומדברי מרן הללו הראת לדעת דס"ל דלא כמהרש"א דלא מצא מקום לדחות ראית ראבי"ה אלא דישראל רשע היה או בימי השמד, ואם איתא לדברי מהרש"א הו"ל דאין ראיה דנזדמן לו אז חזיר וכה"ג מותר, אלא מוכח דאף אם נזדמן אסור להסתחר ובשל מבושל להרויח, ככל אשר דיברנו. ועמ"ש הרב כנה"ג והרב פר"ח שם סי' קי"ז. ותו ק"ק על מהרש"א דדייק לשון רש"י דחולין דפתח בנבילות וסיים בחזיר, דהרי רש"י עצמו ביומא דף פ"ג כתב פונדקי ישראל היה מוכר דברים המותרים לישראל ומאכילם, ומוכר לעכו"ם בשר חזיר מבושל וכו', בא ישראל וכו' ונתן לפניו בשר חזיר, עכ"ל. והכא משמע דתדיר מוכר לעכו"ם בשר חזיר.

## 2. הערות מהרב אלישיב

רש"י. בשר חזיר חמור מנבלה דאית ביה תרי איסורי. היינו דבחזיר עובר נמי משום נבילה. ואף דהא אחע"א וא"כ הרי לא חייל נבילה על חזיר, מ"מ הא אי ביכמות דאע"ג דלא חייל מ"מ איכא לקוברו בין רשעים גמורים דהא עבר אעכירה יתירה. ואף דהא ס"ל לראבוותא (תוס' בשבועות וכשי' רש"י אינו ברור, ועוד) דכבשר בלא שחיטה עובר על עשה, דלאו הבא מכלל עשה עשה, דכתי' וזכחת וכו'. ולפי' נמצא חידוש בדעת רש"י דלקוברו בין רשעים גמורים חמיר טפי מלאו ועשה שעובר כפועל, ואף דהתם כתרי לאוין אינו עובר אלא לקוברו וכו'.

## 3. ספר שערים מצ' בהל'

ועי' בתשו' מהרי"ק (סי' פח) [תשובה זו חסרה בדפוס ווארשא] בענין לבושי ישראל שאינם מחוייבים להיות מצויינים בלבוש, ומביא ראיה מהגמ' כאן, וע"כ היה לבוש כעכו"ם, דאל"כ לא היה יכול לטעות, ואם איתא דמלבושי עכו"ם אסורים ללבוש גם לצאת למשא, הו"ל להגמ' לומר מלבושי עכו"ם האכילו בשר חזיר, ולמה תלו הקלקלה במים ראשונים דלא הוי אלא משום לתא וסוך תרומה, יתלו הקלקלה באיסור של "בחוקותיהם לא תלכו", ועי"ש מה שפירש

"בחוקותיהם לא תלכו", ועי"ש מה שפירש בדברי הרמב"ם (עכו"ם פי"א ה"א) דצריך הישראל להיות מובדל מהן וידוע במלבושו, דזה קאי אמלבושים מיוחדים להם בשביל פריצות וכדומה. ועי' ברמ"א (י"ד סי' קעז ס"א) שהביא דברי המהרי"ק. ועי"ש בש"ך (שם סק"ד) שכתב, דאביו זצ"ל דחה ראית המהרי"ק מגמ' כאן, עי"ש באריכות.

## 4. שו"ת אג"מ יו"ד ס' פ"א

ATTACHED BELOW

## 5. הערות מהרב אלישיב

אבל לא פניו ידיו ורגליו. אך שייך לסוגיין פניו (ידיו) ורגליו, והעיקר לענין נס"י.

## **6. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד הלכה ג**

... אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואחר כך יתפלל, ואם היה רחוק מן המים מקנה ידיו בלבד ואחר כך יתפלל. השגת הראב"ד: אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו כו'. כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי רגליו למה עכ"ל.

## **7. כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד**

כתב הראב"ד לא ידעתי רגליו למה עכ"ל. ונראה מדברי מ"ע דאשתמיטתיה למרן הראב"ד הא דתניא בפרק במה טומנין במס' שבת (דף נ:.) רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום שנאמר כל פעל ה' למענהו דהיינו לתפלת שחרית. ולי נראה דלא אישתמיטתיה האי ברייתא להראב"ד ז"ל אלא שהוא ז"ל מפרש דלא לענין תפלה איתניא האי ברייתא אלא לענין אם מותר לרחוץ פניו ורגליו כדי ליפות את עצמו וכדפירש"י:

## **8. אור שמח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד הלכה ג**

נ"ב. בפרק כל הבשר (חולין) דף ק"ו ע"א טובל בהן, אבל לא פניו ידיו ורגליו, וזה ע"כ לתפלה, ועיין רש"י שם.

## **9. רמב"ם הלכות ברכות פרק ו הלכה ב**

כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לקריאת שמע בין לתפלה מברך תחלה אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים, שזו מצות חכמים שנצטוונו מן התורה לשמוע מהן שנאמר על פי התורה אשר יורוך, ומים אחרונים אין מברכין עליהן שאינם אלא מפני הסכנה, ולפיכך חייב אדם להזהר בהן ביותר.

השגת הראב"ד ומים אחרונים אין מברכין עליהן כו' עד ביותר. כתב הראב"ד ז"ל אני שמעתי בשימושי הגאונים הקדמונים שכתבו על המים האחרונים ברכה על רחיצת ידים וחיי ראשי דברים נכונים הם שהרי חכמים דרשו את שתיהן מפסוק אחד והתקדשתם והייתם קדושים וכן אמרו ידים שהן מזוהמות פסולות לברכה ובאמת ובברור אם אכל דבר שיש בו זוהמא צריך לברך על רחיצתן ואם אכל דברים יבשים אין טעון ברכה שאינן אלא משום רפואה וכן חברתי בחיבורי ועיקר עכ"ל.

## **10. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף קו עמוד א**

אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא לא אמרו נטילת ידים לפירות אלא משום נקיות סבור מיניה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא. פ' ומשמע להו מתניתין דלעיל (ק"ה א') כפשטא דמים ראשונים ואחרונים חובה ממש, דאם לא כן למאי דהוי סברי מאי איכא בין פת לפירות דהא בפת נמי ליכא אלא מצוה, ואפשר דסבירא להו דבפירות מצוה דרבנן ובפת חובה דאורייתא מדרבנן אליעזר בן ערך.

## **11. שו"ע אורח חיים - סימן קנח**

(ד) אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם: י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה: הגה - ואפ"י אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי, אפ"ה יטול בלא ברכה (ב"י):

## **12. משנה ברורה סימן קנח:כ**

בלא ברכה - כי יש מקצת הראשונים דסברי שלא הצריכו חכמים נט"י לדבר שטיבולו במשקה אלא בימיהם שהיו אוכלים בטהרה משא"כ עכשיו שכולנו טמאי מתים ולכך לא יברך ענט"י שספק ברכות להקל והנה במ"א הביא בשם הל"ח דהעולם נוהגים שלא ליטול ויש להם על מה שיסמוכו היינו על מקצת הראשונים הנ"ל אבל הרבה אחרונים החמירו מאד בדבר וכתבו דהעיקר כרוב הפוסקים דצריך נטילה מדינא אף בזה"ן ועיין בביאור הגר"א שגם דעתו כן והחמיר מאד בזה שאף צריך לברך ע"ז ולכן אף דהעולם אין נוהגין לברך עכ"פ אין להקל לאכול בלי נטילה. וצריך לזה [כב] כל דיני נטילה כמו לפת. ומ"מ בפחות מכזית נ"ל פשוט שאין להחמיר בזה כלל דאפי' בפת הרבה אחרונים מקילין וכנ"ל במ"ב:

## **13. שו"ע אורח חיים - סימן תעג**

(ו) נוטל ידיו לצורך טבול ראשון ולא יברך על הנטילה, ויקח מהכרפס פחות מכזית ומטבלו בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו.

## **14. ט"ז אורח חיים סימן תעג**

(ו) נוטל ידיו לצורך טבול ראשון. - דכל שטיבולו במשקה צריך נטילה. מכאן יש תוכחת מגולה לאותן שאין נזהרין בכל השנה ליטול קודם שיאכל דבר שטיבולו במשקה דמה נשתנה הלילה הזה מכל הימים שבשנה, ואם בא לטהר עצמו טפי בלילה זו ה"ל להזהר עכ"פ בי' ימי התשוב' שנוהרים הכל לאכול פת של ישראל דוקא אלא ודאי שאין כאן אלא חסרון זהירות ואין מדקדקים להשוות מידותיהם:

### שו"ע אורח חיים - סימן קסא

(ד) שיעור נט"י, כל היד עד קנה של זרוע; וי"א עד מקום חיבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהוג כדעת הראשון:

### 15. מגן אברהם סימן קסא

(יב) לכף היד - וכ"כ הזוהר פ' עקב ע' תקכ"א וברקנ"ט שם:

(יג) כדעת הראשון - ויתנה בתחלה שלא יהא חובה עליו שמא פעם א' לא יהא לו מים כ"כ עבי"ד סי' רי"ד ואם היד מלוכלך לכ"ע צריך נטילה:

### ט"ז אורח חיים סימן קסא

(ו) וראוי לנהוג כו'. - כתב ב"י ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל עליו דבר זה בתורת חובה דשם לא יזדמן לו פעם א' כ"כ מים לא יצטרך להחמיר כמנהגו וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו עכ"ל ונראה דיש חשש בחומרא זאת מפני הרואים שייסברו שעיקר הדין כן הוא ולפעמים יראו אחרים שאין נוטלין אלא כפי הדין ויאמרו עליהם שאוכלין בלא נטילה כראוי ויהיה כב' תורות ה"ו בעיניהם ותו דיוציאו לעז עליהם כדאיתא פ"ק דגיטין לענין שאין לעשות חומרא בגט וכן איתא באשר"י פ"ק דפסחים בענין ברכה דעל ביעור חמץ שי"ל כן אע"ג דטפי עדיף לומר לבער לפי שצריך להודיע שג"ז שפיר ולא יטעו לומר אם בירך כך לא יצא הבאתיו לקמן סי' קס"ז ס"ב. ע"כ נ"ל שגם הש"ע לא כתב כן אלא אם הוא בפ"ע לא בפני רבים ולעד"נ דהמיקל בכ"מ בזה לא הפסיד כיון שקי"ל הלכה כדברי המיקל בנט"י כדאיתא סימן ק"ס סי"א ואין זה בכלל אנא משאי מלא חפני מיא כו' דשם מיירי במקום נטילה משא"כ שלא במקום נטילה כנלע"ד:

### 16. משנה ברורה סימן קסא

(כא) וראוי לנהוג וכו' - ר"ל אף דמדינא מי שירצה להקל כדעה שניה אין מוחזין בידו דכל ספק בנט"י לקולא וכדלעיל בסימן ק"ס סעיף י"א מ"מ לכתחלה ראוי להחמיר כדעה הראשונה וכן נוהגין העולם ובספר עצי אלמוגים הוכיח שהרבה גדולי ראשונים סוברים כן ויש ליזהר מלהקל בזה עי"ש ועיין בביאור הלכה:

(כב) כדעת הראשון - ומשמע דבשעת הדחק שיש לו מים בצמצום יוכל לסמוך על דעת המקילין. וכתבו האחרונים דאם פיסת ידו מלוכלך מזיעה וכה"ג לכו"ע צריך ליטול עד סוף פיסת היד:

### 17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות נטילת ידים סימן קסד-דין שיכול להתנות על הנטילה

(א) נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום, אפילו שלא בשעת הדחק, ובלבד שלא יסיח דעתו מהם; ואם מים מצויים לו, טוב שיחזור ויטול ידיו, אבל לא יברך. הגה: והא דמהני תנאי, דוקא בנטילה שאינה צורך אכילה, דומיא דנטילת שחרית, אבל אם נוטל לצורך אכילה לא מהני תנאי באותה נטילה (ב"י בשם הר"י).

### 18. משנה ברורה סימן קסד

(ב) אפילו שלא בשעת הדחק - ויש מן הפוסקים שכתבו דאין להקל בזה כ"א בשעת הדחק כגון שהולך בדרך וירא שלא ימצא שם מים וכן כשיושב בעגלה עם עו"ג ואין ממתנין עליו כשירד ויחפש אחר מים חשיב שעת הדחק אף שהוא יודע שיש מים בדרך ההיא ומהני כשנוטל שחרית ומתנה ועיין לקמיה סוף סק"ד מש"כ בזה:

ברבר מלבושים שנמדינה זו אם יש חשש איסור מלבושי נכרים והבאים לכאן מפולין אם רשאו ללבוש

יד מרחשן השי"י  
מציב ידיו הרב והמפולג מהר"ר בנימין צוקער שליט"א.

בענין המלבושים שנמדינה זו שאין חלוק בין ישראלים לנכרים אם מחייבין בני פולין שבאו לפה וגם העלולים מהם כפה ללבוש אותן המלבושים שהיו נהגין בפולין מצד האיטור דמלבושי נכרים האף שהוא כבר שניה בבואו לפה היה זה באיסור שנשאר ואיסור כדאיתא בדין תרי"ח ס"ט קנ"ט. והעולם כמעט כולם נוהגין היותו אף ראי' ה' אם יש משם בהיתרם.

וגם שיטת מהרי"ק שדורש פ"ה שליכא שום דין שנאסר ללבוש בגדים אחרים מנכרים דה"ל אם לבישת הנכרים הוא פריצות ודרך נאית הישראלים והנהיג שלא ללבושם יש בזה האיסור. וכ"ן אם הוא כלא שום סעם וצורך אלא לחוק גבול השמות אסור להלבישה בזה מראה שהוא רק להרמת אליהם דאלי"כ לפה יעשה כדברים והמפורזין והגלה ובהו שמעט שאסור אף שלא הנהיג עדין ישראל כלום. וספק כן הרמ"א בסי' קע"ח אף הרמ"א נקט בטעם איסור ענין השני כשליבשתו הוא בלא סעם וצורך סעם אחר דאיכא לסיחש שיש בו משום דרכי האמורי והיש בו סעם עכרים והוא מהר"ן ע"ז דף י"א סתם שלא אסרה תורה אלא תוקות של עכרים ודברים של תבל ובטלה וסלק יש בהו צורך עכרים עיי"ש. ואפשר שפליגי בדבר שאין שייך כלל חשש סעם עכרים ותחשו. שלמהרי"ק יורה אסור ולהר"ן וספק הרמ"א יהיה מותר.

ועוד חידש מהרי"ק קולא שאין כאלו שהוא בלא סעם וצורך אלא לחוק תבל ושטות אינם אסורין אלא כשהוא עושה כדי לדמות אליהם ולא לתועלת ידועה והיכין זה מתוספתא שחיבא ואסור אל תפסוק בינו פן תפסק אהבתו יש בו משום דרכי האמורי ואם מפני הבכוד מותר הרי לך דכל שהוא משום תועלת וכבוד מותר אע"פ דהרגילו בו אמוריים משום חוקים ומסעם זה התיר הקפ"א לרופאים אף אם היה באופן האסור כלא זה נכון אם היו לובשין משום חוקים א' בני שיש בו נגוד פריצת צניעות וענה

דמים כיון שהיא לובש לתועלת מותר. (ובזה אפשר שיש להצריך שיחא ניכר שעושה רק לתועלת ולא מחמת שרצה להדמותו לעכרים כדבבאת ממהר"ם שיק. ואין מובן לשון שיהא מוכיח מתוך מעשיו שהבאת ממהר"ם שיק שזה אי"א להכיר מתוך הליבישה אלא הסוגה נראה שידוע לכל שיש בהלבישה תועלת ומכילא הוא ככאן מהו שבכביל התועלת הוא לובש ולא מצד התדמותו לעכרים) הווי גם כהנה הרמ"א כיון שהביא זה מהמהרי"ק ובמהרי"ק מפורש כן. ואיכ' משום שאין שום ספק איסור בסתם בגדים שילובשין במדינה זו אף שגם הנכרים לובשין בגדים אלו מדין מלבושי נכרים ואין בהם חשש סעם עכרים ונחשו וגם לא דבר המזהא אלא לגוי וכדומה.

וגם גליו אין שייך איסור מלבושי נכרים דהא נכעס כל בני ישראל לובשין מלבושין אלו ואיכ' מי אסור שהם מלבושי נכרים הישראלים לובשין בטאן במלבושיהם ומדוע לא נאמר שמתחלה הם גם מלבושי ישראל דלא נקבע כלל מתחלה להנכרים ואיכ' גם להישראלים דמתחלה הוא נעשו גם לישראלים. ולכן אף להגרי"א בבאוריו סוף סק"ו שפליגי על הר"ן ומהרי"ק והרמ"א וטובר ודכל מלבוש המיוחד לנכרים אסור ג"כ וא' מותר בגדים שהיו לובשין באר"ה פ"י לא בשביל שנתקנים לובשין כאלו אף שקדשו הנכרים ללבושן וכיש כאלו הנכרים במדינה זו דלא קדשו הנכרים כלל דמתחלה הם גם לישראלים כמו לנכרים שליכא איסור.

ח"כ אף אלו שבאו מפולין לכאן רשאו להתלבש בבגדים שלובשין בבאן ודיןן שאין איסור כלל וגם הוא לא נחשב מלבושי נכרים כלל הרי הוא כמשנה פכבדי יחידים שבמקום אחד לבגדי יחידים שבמקום אחר שאין שייך בזה שום חשש איסור. האף שבגדי המקום שבאו משם היו לאיהו והירות יחידה כמו שקומת שלא לבשו אלא בגדי משי מצד חשש שעמנו א' שלבשו בגדים ארוכים שהוא לצניעות יתרה ובגדי ת"ח כיון שעכ"פ ליכא איסור ללבוש בגדי צמר וליכא פריצות בבגדים שלובשין ככאן חזא בא' להשתקק כאן ואין דעתו לחזור רשאי לנהוג אף כקולי המקום שבא לשם כדאיתא בשי"ע י"ד סי' רי"ד טע"י ב' ובשי"ע שם סק"ח ובמג"א סי' תס"ח סק"ט אף שהיה מנהג קבוע בכל המקום. ואם לא היה מנהג כל המקום רק אצותיו נהגו ללבוש בבגדי ת"ח ובגדי משי אין חיוב כלל על הבן להתנהג באמרות אכיו כדוארין בזה הנהיג כסי' קכ"ו. ומה שהבאת שחייבים בני ישוב חדש להתנהג כמנהג העיר שיבאו משם רוב בני ישוב החדש. ונה לא שייך זה אלא בבא מתחלה הישוב במקום

משה פיינשטיין